

Egészségügy Budaörsön a XVIII. században

Hauser igazgató úr Budaörsi krónikájában külön foglalkozik a község e korai századának egészségügyével. Név szerint említi Ioannes Fritzenschaft és Josephus Müller chyrurgusokat, kik 1775-ben Budaörsön működtek, valamint Ignatius Némethyt, ki 1788-ban a községben halt meg.

Nézzük meg közelebbről, hogy kik is voltak a chyrurgusok, más néven felcserek vagy borbélyok. Az orvosi egyetemek felállításáig sebészcéhekben képezték őket. A tanulmányi idő 3-4 évig tartott. Ezalatt egy sebészmaster-nél inaskodtak. Miután felszabadultak, a céhes szabályoknak megfelelően külföldökre vándoroltak, ahol a tudásukat bővítették. Az így szerzett képzettség elég alacsony fokú volt, amint azt a „Manuale chirurgicum, avagy chirurgiai útítárs” című mű is bizonyítja, amely rövid anatómián kívül „a testi tagokon külsőképen történhető nyavalyáknak és eseteknek a seb-kötés, ér-vágás, vagy akárminemű chirurgiai foglalatosság által teendő orvoslás”-át tartalmazza, valamint a tapasztok és kenőcsök készit-

sére nézve ad útbaigazításokat. Csekély képzettségük magyarázza, hogy működésükről gyakran olvashatunk panaszokat. A nagyszombati orvosi kar és a kolozsvári orvos-sebész tanintézet felállítása azután a céhszerű sebészképzés végét jelentette.

A helytartótanács 1784. évi rendelete két osztályba sorolta őket, a bábákkal együtt.

1. Egyetemen vizsgát tettek.

2. Ilyen vizsgát nem tettek. (Ezek működése csupán kisebb műtétekre korlátozódott, belső betegségeket egyikük sem kezelhetett, ám a szülészeti műtéteket ők végezték.)

Szakmai felügyeletüket a vármegyei physicus látta el.

A Budaörsöt is magában foglaló kézművesek iparágak szerinti megoszlása 1770-ben című táblázat még nem említi sebeszt községünkben, így tehát mindkettőn 1770 és 1775 között kezdtek el nálunk működésüket.

Az 1739. évi pestis

A Budaörsi krónika szerint ekkor elképzelhető, hogy tevékenykedett úgynevezett pestisdoktor a faluban.

A BUDAÖRSI ISPOTÁLY

Érdekes adatokat közöl a község egészségügyéről Vályi András műve. Az első kötet 338. oldalán olvasható a következő Budaörs című alatt:

„Elegyes német falu Pest és Pilis Vármegyében, birtokosa a Királyi Kamara, fekszik Budától nem messze; nádon kívül minden javai, s hasznos piazza is lévén, első Osztálybéli.” (Magyar Országának leírása, 1796. Budán)

Ugyanezen mű második kötetének 733. oldalán Örs, Buda Örs című alatt olvashatók a következők:

„Sváb falu Pest. Várm. földes Ura a Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Budához két kis mértföldnyire, határja középszerű, vagyonaikat és borait is könnyen eladhatják, Ispotálya is van, piatzok jó.” (Magyar Országának leírása, 1799. Budán)

Tehát a két dátum között a községben ispotályt rendeztek be, mely intézmények a község szegényeiről, esetlejtjeiről kellett gondoskodnia. Alkalmanként a kor színvonalán orvosi ellátást is biztosított a rászorulóknak.

filipszky